

ANKARA ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI: 809
A.Ü. SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ YAYINLARI: 646

MÜLKİYE VATANDAŞLIK HUKUKU SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

ANKARA • 2023

Mülkiye Vatandaşlık Hukuku Sempozyumu
Bildiri Özetleri Kitabı

Ankara Üniversitesi Yayınları: 809
A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları: 646
Ankara, 2023

Editör

Barış Teksoy

Yayına Hazırlayanlar

U.Uğur Birdal
Ramazan Uzunoglu

e-ISBN: 978-605-136-717-0

Yayın Tarihi: 27/09/2023

ANKARA ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI: 809
A.Ü. SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ YAYINLARI: 646

MÜLKİYE VATANDAŞLIK HUKUKU SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

ANKARA • 2023

Sempozyum Bilim Kurulu:

Prof. Dr. Esra Gül DARDAĞAN KİBAR (Atılım Üniversitesi)

Prof. Dr. Rifat ERTEN (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Feriha Bilge TANRIBİLİR (Çankaya Üniversitesi)

Prof. Dr. Bilgin TIRYAKIOĞLU (İ.D. Bilkent Üniversitesi)

Doç. Dr. Mesut AYGÜN (Anadolu Üniversitesi)

Doç. Dr. Kazım Sedat SİRMEN (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi)

Doç. Dr. Banu ŞİT KÖŞGEROĞLU (Hacettepe Üniversitesi)

Sempozyum Düzenleme Kurulu:

Dr. Öğr. Üyesi Barış TEKSOY (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi)

Dr. Öğr. Üyesi Gökhan AYDOĞAN (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi)

Dr. Nuşen Pelin DALGIÇ ATABAŞ (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi)

Arş. Gör. Erdal ŞAHİN (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi)

Arş. Gör. Zeynep ÖZKAN (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi)

Mülkiye Vatandaşlık Hukuku Sempozyumu, 14 Mart 2023 tarihinde, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi tarafından çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir. Sempozyumda sunulan bildirilerin tamamı, bildiri özetleri Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi tarafından görevlendirilmiş ve üyelerinin bilgileri yukarıda verilmiş olan “Sempozyum Bilim Kurulu” tarafından hakem incelemesinden geçirilmiş ve kabul edilmiş olan bildirilerdir. Sempozyumda yapılan tüm sözlü sunumlar, bildirinin sahibi olan kişi tarafından şahsen yapılmıştır. “Sempozyum Düzenleme Kurulu” üyeleri, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi tarafından, tamamı kendi öğretim elemanları arasından olmak üzere görevlendirilmişlerdir. İşbu kitap, sempozyumda sunulmuş olan bildirilerin, bildiri sahiplerince hazırlanmış ve Sempozyum Bilim Kurulu tarafından kabul edilmiş özetlerinden oluşmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Onur Can SAATÇIOĞLU Vatandaşlık Bağının Niteliği Üzerindeki Etkisi İtibariyle Çifte Vatandaşlık Olgusu	1
Özge BİLGE Birleşmiş Milletlerin Vatansızlığa Yaklaşımı.....	4
Nimet ÖZBEK Vatandaşlığa Alınma ile Özel Hayat İlişkisi Hakkındaki Anayasa Mahkemesi Kararı Üzerine Bir Değerlendirme	7
Zeynep Derya TARMAN Milletlerarası Özel Hukukta Çok Vatandaşlık ve Mavi Kart Sahipliği	11
Gamze AYDOĞDU 5718 Sayılı MÖHUK Uyarınca Çok Vatandaşlık Hallerinde Evlilik Malları Bakımından Seçilebilecek Hukukların Belirlenmesi	15
F.Elif ÇELİK Türk Vatandaşlığının Sonradan Kazanılmasında İkamet Şartının Önemi ve Değerlendirilmesi	18
Salimya GANIYEVA Evlenme Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılmasında Öngörülen Şartların Türk Vatandaşı Eş Bakımından Değerlendirilmesine Eleştirel Bir Bakış.....	20
Işıl TEKDOĞAN BAHÇIVAN Vatandaşlığın Kazanılmasında Çok Eşlilik	22
Gülser Banu USLU YİĞİT Türk Vatandaşlık Kanunu m. 12/1-b Kapsamında Kazanılan Vatandaşlığın Eşlerin ve Çocukların Vatandaşlığına Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme	25

Vatandaşlık Bağının Niteliği Üzerindeki Etkisi İtibariyle Çifte Vatandaşlık Olgusu

The Phenomenon of Dual Citizenship as an Influence Factor on the
Citizenship Link

Dr. Öğr. Üyesi Onur Can Saatçioğlu

Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Anahtar Kelimeler: Çifte vatandaşlık, vatandaşlık bağı, ikamet izni, kan esaslı, müktesep kazanım

Bir kimsenin birden fazla vatandaşlığa sahip olup olamayacağı meselesi, medeniyet tarihi kadar eski bir tartışmanın konusudur. Tartışmanın özünde, vatandaşlığın devlet ile birey arasında siyasi bağ kurucu özelliği bulunmaktadır. Çifte vatandaşlığı reddeden devlet, esasen, ülke yönetimine ve savunmasına katılmak şeklinde kendisini gösteren asgari beklentisini karşılayabilecek olan kimselere vatandaşlık tevcih ederken, metbuu ile arasında kurduğu bu kıymetli ilişkiyi diğer egemenler ile paylaşmak istemeyen devlet olarak anlaşılabilir. Çifte vatandaşlığın reddi yönündeki bu yaklaşım, 20.Yüzyılın ortalarına kadar çok az istisna ile varlığını korumuş ve adeta bir milletlerarası teamül kuralı imişcesine uygulama alanı bulmuştur.

20. Yüzyılın ilk yarısında yaşanan her iki Dünya Savaşı da, Avrupa ölçeğinde kapsamlı nüfus hareketlerine yol açmış ve bu durum çifte vatandaşlığa bakış açısında bir değişimi beraberinde getirmiştir. An itibariyle pek çok devlet çifte vatandaşlık olgusuna hoşgörü ile yaklaşmaktadır. Bu yaklaşım, hem halihazırda zaten bir devletin vatandaşı olanlara vatandaşlık bahşetmek; hem de vatandaşın başka bir devlet vatandaşlığını kazanmasına engel olmamak suretiyle görünür olmaktadır. Türkiye, 1981 yılından bu yana, her iki yönden de çifte vatandaşlığa herhangi bir engel getirmiyor olmakla çifte vatandaşlığı kabul eden devletler arasında yer almaktadır.

Diğer taraftan, çifte vatandaşlık aleyhine tutumlarını halen muhafaza eden devletlerin de az sayıda olmadığı unutulmamalıdır. Bu devletlerin önemli bir kısmı, uzun dönem ikamet izni vb. yollar ile hak ve yükümlülükler yönünden vatandaşlığa yakın statüler ihdas etmekte, fakat halihazırda başka bir devletin

vatandaşı olan kimselere kendi vatandaşlıklarını bahşetmekten imtinâ etmektedirler. Yakın tarihli bir kararda, Tokyo Yüksek Mahkemesi, yabancı devlet vatandaşlığını rızaen kazanan kimseler üzerindeki Japon vatandaşlığının düşeceğini öngören yasal düzenlemeyi Japon Anayasası'na aykırı bulmamıştır.¹

Çifte vatandaşlık olgusuna bakış açısında gözlenen bu radikal farklılığın oluşumunda, küresel hareketliliğin rolü olduğuna şüphe yoktur. Bununla birlikte aynı olgu, vatandaşlığın hem hukuki hem de siyasi bir bağ olma niteliği² açısından incelendiğinde, hukuki bağ olma özelliğinin kapsamını genişletici; siyasi bağ olma özelliğini ise aşındırıcı bir etki göstermektedir (çoğunlukla iktisadî saikler gözetilerek kurgulanan müktesep kazanım halleri vb.). Böyle bir varsayımda, vaktiyle reddedilen çifte vatandaşlık olgusundaki vatandaşlık anlayışı ile bugün -bazı devletler açısından- kabul gören vatandaşlık anlayışı arasında herhangi bir fark bulunup bulunmadığı merak edilecektir.

Bu çalışma, vatandaşlık bağının niteliği üzerindeki etkisi yönüyle çifte vatandaşlık olgusuna ilişkindir. Konunun, çifte vatandaşlığa herhangi bir engel getirmeyen Türk Vatandaşlık Hukuku bakımından da önemli yansımaları bulunabilmesi ihtimaline binaen, incelenmesinde fayda bulunmaktadır. Bildiride, farklı devlet uygulamaları ışığında aşağıda bir kısmı paylaşılan sorulara yanıt aranması ve bildiri içeriğinin, güncel örnekler ile zenginleştirilmesi planlanmaktadır.

- Günümüzde çifte vatandaşlığın lehinde ve aleyhinde duruş sergileyen devletlerin sayıca dağılımı nasıldır?
- Eski zamanlarda çifte vatandaşlığa sadece istisnai olarak gösterilen hoşgörünün sebepleri ile bugün çifte vatandaşlığa kural olarak izin veren devletlerce dikkate alınan sebepler arasında farklılık mevcut mudur?
- Yatırım yoluyla vatandaşlık iktisabı usûlü, çifte vatandaşlığa gösterilen hoşgöründen mi doğmuştur, yoksa bu hoşgörünün sebepleri arasında mı

1 <https://www3.nhk.or.jp/news/html/20230221/k10013986781000.html> (Erişim tarihi: 21.02.2023)

2 Vatandaşlık bağının hukuki ve siyasi bir bağ niteliğinde olduğu hususunda Türk doktrininde neredeyse oybirliği bulunmaktadır. Bkz. Güngör, Gülin, *Tâbiyet Hukuku*, Yetkin Yayınları, 8.Bası, Ankara, 2020, s. 1; Doğan, Vahit, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, Savaş Yayınevi, 17.Bası, Ankara, 2021, s. 6; Erdem, B. Bahadır, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, Beta Yayıncılık, 7.Bası, İstanbul, 2019, s. 6; Berki, Osman Fazıl, *Devletler Hususi Hukuku - Cilt Bir (Tâbiyet ve Yabancılar Hukuku)*, Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara, 1966, s. 15. Karş. Aybay, Rona / Özbek, Nimet / Ersen Erçin, Gizem, *Vatandaşlık Hukuku*, Siyasal Kitabevi, 1.Baskı, Ankara, 2019, s. 4 ve Nomer, Ergin, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, Filiz Kitabevi, 17.Baskı, İstanbul, 2009, s. 17.

yer almaktadır? Devletlerce aranan yatırım türleri özelinde soruya verilecek cevabın değişiklik göstermesi mümkün müdür?

- Çifte vatandaşlığın kabulü ve reddi noktasında, kan esaslı ve sonradan kazanım yolları arasında bir farklılık gözetmekte herhangi bir menfaat tespit edilebilir mi?
- Eski nüfusa vatandaşlık verilmesi uygulaması (Bulgaristan, Romanya, İspanya (Sefarad) vb.) hangi yönlerden özellik arz eder?
- Göç alan veya göç veren ülke olmak dışında, devletlerin sahip oldukları ekonomik güç ile çifte vatandaşlığı kabul veya red tercihleri arasında bir bağlantı saptanabilir mi?

Bildiri boyunca "çifte vatandaşlık" ifadesi, takip kolaylığı sağlamak adına "çok vatandaşlık" hallerini de kapsar şekilde kullanılacaktır

Birleşmiş Milletlerin Vatansızlığa Yaklaşımı

United Nations Approach to Statelessness

Dr. Özge Bilge

Birleşmiş Milletler Cenevre Ofisi Nezdinde
Türkiye Cumhuriyeti Daimi Temsilciliği Hukuk Müşaviri

Anahtar Kelime: Vatansızlık, vatandaşlık hakkı, insan hakları, kanun önünde eşitlik, Birleşmiş Milletler

Vatansızlık 1800'lü yılların sonunda "insanlık dışı (*inhumane*)" olarak nitelendirilmeye başlanmış¹ olup, Uluslararası Hukuk Enstitüsü'nün 1895 yılında kabul ettiği direktif ilkeler arasında "vatandaşlığı olmayan kimse bulunmamalıdır" ilkesi kabul edilmiştir². İlerleyen dönemde, 1922 yılında Milletler Cemiyeti'nin, Rus vatandaşlığını kaybeden 800.000 kişiye kimlik vermeleri için taraf devletleri teşvik etmesiyle vatansızlık konusunda uluslararası işbirliği ihtiyacı gündeme gelmiş³ ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında bu işbirliği ihtiyacı artmıştır.

Bu çerçevede, günümüzde, vatandaşlık hakkı Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Evrensel Bildirisi ile çeşitli uluslararası belgelerde yer almaktadır. Vatansızlıkla ilgili olarak ise Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme⁴ (1954 Sözleşmesi) ile Vatansızlığın Azaltılmasına Dair Sözleşme⁵ (1961

1 "Speacial Report Ending Statelessness within 10 Years" Temmuz 2014, s. 6 (*Special Report*), <https://www.unhcr.org/protection/statelessness/546217229/special-report-ending-statelessness-10-years.html> (Erişim tarihi: 29.01.2023).

2 *Principes relatifs aux conflits de lois en matière de nationalité (Naturalisation et expatriation)*, Institut de Droit International, Session de Cambridge, 1895.

3 *Speacial Report*, s. 6.

4 RG. 25.10.2014-29156; *Convention relating to the Status of Stateless Persons*, New York, 28.10.1954, <https://treaties.un.org/> (Erişim tarihi: 29.01.2023),

5 "Vatansızlığın Azaltılmasına Dair Sözleşmeye Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı" 24.06.2010 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na gelmiş ancak yasalaşmamıştır (Esas no:1/397); *Convention on the*

Sözleşmesi) öne çıkan uluslararası andlaşmalardır.

BM çatısı altında vatansızlıkla ilgili görevli ve yetkili kurum BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) olarak belirlenmiştir. İlk başlarda, BMMYK Statüsü'nün⁶ 6(a)II. maddesi ve 1951 yılında kabul edilen Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme'nin⁷ 1(a)II. maddesi uyarınca BMMYK'nın yetkisi mülteci olan vatansızlarla sınırlıyken, 1961 Sözleşmesinin kabul edilmesiyle birlikte, BMMYK'nın vatansızlıkla ilgili yetkisi bu sözleşme kapsamında kısmen genişletilmiştir⁸. Ancak 1995 yılında kadar bu Sözleşmenin sadece 18 tarafı olduğu da dikkate alındığında bu yetkinin vatansızlığın önlenmesi için yeterli olmadığına kanaat getirilmiş olup⁹, BM Genel Kurulu, BMMYK'ya vatansızlıkla ilgili genel yetki vermiştir¹⁰. Devam eden süreçte de BMMYK'nın yetkileri detaylandırılmıştır¹¹. Bu çerçevede, BMMYK'nın vatansızlığı tespit, önleme, azaltma ve vatansızların korunması şeklinde dört temel yetkisi ve ayrıca 1954 ve 1961 Sözleşmelerine katılımın teşvik edilmesi görevi bulunmaktadır. BMMYK çalışmalarında, BM Çocuklara Yardım Fonu, BM Nüfus Fonu ve BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği gibi diğer kuruluşlarla iş birliği yapmaktadır.

BMMYK 2014 yılında görev ve yetkileri kapsamında, 2024 yılına kadar vatansızlık olgusunun ortadan kaldırılmasını amaçlayan “Aidim (*IBelong*)” isimli kampanyayı başlatmış olup, kampanyanın hedeflerine ulaşmak için 10 maddeden oluşan Küresel Eylem Planı kabul edilmiştir. Bu maddeler şu şekilde belirlenmiştir; 1. Vatansızlığın mevcut en önemli durumlarına çözüm getirmek; 2. Hiçbir çocuğun vatansız doğmamasını sağlamak; 3. Vatandaşlık kanunlarından cinsiyet ayrımını kaldırmak; 4. Ayrımcılık temelinde vatandaşlığın reddini, kaybını veya yoksunluğunu önlemek; 5. Devlet halefiyetinde vatansızlığı önlemek; 6. Vatansız göçmenlere koruma statüsü vermek ve onların vatandaşlığa kabulünü kolaylaştırmak; 7. Vatansızlığı önlemek için doğum kaydının tutulmasını sağlamak; 8. Hak kazananlara

Reduction of Statelessness, New York, 30.08.1961, <https://treaties.un.org/> (Erişim tarihi: 29.01.2023).

6 BM Genel Kurulu'nun 14.12.1950 tarihli ve A/RES/428(V) sayılı Kararı.

7 RG. 05.09.1961-5927; *Convention relating to the Status of Refugees*, Cenevre, 28.07.1951, <https://treaties.un.org/> (Erişim tarihi: 29.01.2023).

8 BM Genel Kurulu'nun 10.12.1974 tarihli ve A/RES/3274(XXIX) sayılı Kararı ile 30.11.1976 tarihli ve A/RES/31/36 sayılı Kararı.

9 Uluslararası Korumaya İlişkin Not, BM Genel Kurulu'nun 07.09.1994 tarihli ve A/AC.96.830 sayılı Belgesi, s. 30.

10 BM Genel Kurulu'nun 21.12.1995 tarihli ve A/RES/50/152 sayılı Kararı.

11 Örneğin BM Genel Kurulu'nun 19.12.2006 tarihli ve A/RES/61/137 sayılı Kararı.

vatandaşlık belgesi düzenlemek; 9. BM Vatansızlık Sözleşmelerine taraf olmak; 10. Vatansız nüfuslara dair nicel ve nitel verileri geliştirmek.

BMMYK'nın çalışmasında her bir eylem için hazırladığı başlangıç noktası, hedeflerin gerçekleşmesi için zorluk yaratan mevcut sınamalar ile ne şekilde bir gelişme beklendiği hususları ayrıntılı olarak belirtilmektedir. Bu bağlamda, dünya genelinde vatansızlığın nedenleri farklılık gösterebildiği için, bütün eylemlerin bütün ülkelerde aynı şekilde değerlendirilmesi beklenmemektedir. Ayrıca bu eylemleri başarmak için uluslararası kuruluşların, sivil toplumun ve vatansız kişilerin de devletleri desteklemede rolleri bulunmaktadır.

Gelinen aşamada, BMMYK'nın, Uluslararası Kalkınma Hukuku Örgütü (*International Development Law Organization*) işbirliğiyle hazırladığı raporda¹², dünya genelinde vatansızların sayısı bilinmemekle birlikte, BMMYK'nın 96 ülkede yaptığı çalışma kapsamında dünyada 4.3 milyon vatansız kişi olduğu, en fazla vatansızın Fildişi Sahili (931.166), Bangladeş (918.841), Myanmar (600.000), Tayland (561.527) ve Letonya'da (195,190) bulunduğu tahmin edildiği, günümüzde bilinen vatansız nüfusun %75'inden fazlasının etnik, dinsel veya dilsel bir kökene ait azınlık gruplarına dahil olduğu; vatansızlığın diğer bir nedeninin de cinsiyet ayrımcılığı olabildiği belirtilmektedir. Raporda ayrıca kanun önünde eşitlik ve ayrımcılık yapmama; uluslararası insan hakları normları ve standartlarına uygunluk; adalete erişim ile kapsayıcı ve katılımcı yönetim benimsenmesi hususlarına odaklanıldığı ve BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin 2030 gündeminde yer alan hukukun üstünlüğü ile ilgili 16. hedefin vatansızların hayat şartlarının iyileştirilmesine fayda sağlayabileceği vurgulanmaktadır.

Mevcut veriler temelinde, 2024 yılında hedefe ulaşılması güç görünmektedir. Bu çerçevede "Aidim" kampanyasına destek sağlamak amacıyla BMMYK'nın sekretarya görevi üstleneceği "vatansızlığı bitirmek için küresel iş birliği (*global alliance to end statelessness*)" girişimi üzerinde çalışılmaktadır. Vatansızlar, sivil toplum kuruluşları, akademik kurumlar, BM ve diğer uluslararası kuruluşlardan oluşması planlanan bu yeni girişimde vatansızlığın sonlandırılması için 2030 yılı hedef olarak belirlenmiştir.

12 "Addressing statelessness through the rule of law", 05.12.2022, <https://www.idlo.int/publications/addressing-statelessness-through-rule-law> (Erişim tarihi: 29.01.2023).

Vatandaşlığa Alınma İle Özel Hayat İlişkisi Hakkındaki Anayasa Mahkemesi Kararı Üzerine Bir Değerlendirme

An Assessment on the Constitutional Court Decision on Relationship
With Citizenship and Private Life

Doç. Dr. Nimet Özbek

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi

Anahtar kelimeler: bireysel başvuru, Anayasa Mahkemesi, özel hayatın gizliliği, aile hayatının gizliliği, vatandaşlığa alınma

Anayasa Mahkemesi (AYM), vatandaşlığa alınma ile özel hayatın gizliliği arasındaki ilişkiyi konu alan bir karar verdi. Sunumun ilk bölümünde, AYM'nin kararı ele alınacak, ikinci bölümünde ise Vatandaşlık hukukunun genel ilkeleri açısından karar hakkındaki görüşümüz değerlendirilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM: AYM'NİN KARARI

Başvurunun konusu, iyi ahlak sahibi olma koşulunun sağlanmadığı gerekçeyle vatandaşlığa alınma talebinin reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkını ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Rusya Federasyonu uyruklu A.S., Türk vatandaşlığa alınma talebiyle 3.2.2016 tarihinde İçişleri Bakanlığına başvurur. Ankara İl Emniyet Müdürlüğü tarafından, 26.1.2017 tarihinde vatandaşlık tahkikat formu düzenlenir. Anılan formda, tapusu T.K.isimli şahsa ait olan dairenin A.S.'ye mülk edinme amaçlı ikamet tezkeresi verildiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, A.S.'nin evli olan Türk vatandaşı T.K. ile yaklaşık 13 yıldır birlikteliğinin olduğu A.S.'nin yaşantısının Türk örf ve adetlerine uygun olmadığı vurgulanmıştır. Yine aynı belgede A.S.'nin Türkiye'de kalmak amacıyla U.O ile formalite evlilik yaptığını, T.K' ile yaklaşık 13 yıldır birlikteliğinin olduğunu bildiğini belirtmiştir. Geçiminin T.K taafından sağlandığını vurgulayan A.S. mülk edinmeden kaynaklı ikamet ininin buluşunu ifade etmiştir. Bakanlık 15.9.2017 tarihinde, A.S'nin iyi ahlak sahibi

olmadığı gerekçesiyle, 29.5.2009 tarih ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 10. Maddesine dayanılarak, başvurunun reddine karar vermiştir.

A.S., işlemin iptali istemi istemiyle 25.10.2017 tarihinde dava açar. Dilekçesinde, Türkiye'de ikamet ettiği süre boyunca iyi ahlak sahibi olmadığını gösteren somut bilgi veya belge bulunmadığını, vatandaşlık başvurusunun gerekçesiz bir şekilde reddedildiğini ileri sürer. Davaya bakan İdare Mahkemesi, 12.4. 2018 tarihinde dananın reddine karar verir. Kararda A.S. hakkında, yürütülen tahkikatın sonucuna ilişkin tespitlere yer verdikten sonra, A.S.'nin, Türk vatandaşı evli bir şahısla 13 yıldır birlikteliğinin bulunduğu ve geçimini bu şahıs tarafından sağlandığı hususunun sabit olduğu belirtilir. Yaşadığı elilik dışı birlikteliği anayasal koruma altında olan aile kurumunu zedeleyici ve Türk toplumunun milli ve manevi değerlerine aykırı olması, bu durumun toplumca hoş karşılanmasına imkan bulunmaması nedeniyle A.S.'nin Türk vatandaşlığını kazanma koşullarından iyi ahlak sahibi olma koşulunu sağlamadığı sonucuna ulaşılır.

A.S., bu karara karşı istinaf başvurusunda bulunduğu dilekçesinde, vatandaşlığa kabul için aranan kanuni şartlar arasında başvuru sahibinin tutum ve davranışlarının Türk toplumunun milli ve manevi değerlerine aykırı olmaması gibi bir şart bulunmadığını belirtmiştir. Anılan nedenlerle vatandaşlık talebinin reddedilmesi suretiyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini vurgulayan A.S., idare mahkemesi kararının kaldırılmasını talep eder, fakat başvurusu reddedilir.

5901 sayılı Kanun'un, 'yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kazanılması' kenar başlıklı 10. Maddesi şöyledir: Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen bir yabancı, nu kanunda belirtilen şartları taşıması halinde yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığını kazanabilir. Ancak, aranan şartları taşımak, vatandaşlığın kazanılmasında kişiye mutlak bir hak sağlamaz.

Bu kanun uyarınca sonradan Türk vatandaşlığının kazanılmasında uygulanacak temel ilke ve esaslar ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınmak üzere Bakanlıkça belirlenir.

5901 sayılı kanunun başvuru için aranan şartlar kenar başlıklı 11.maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancılarda

1. d) iyi ahlak sahibi olmak

TVK Yönetmeliği'nde (m.15/1d) toplum içinde birlikte yaşamının gerektirdiği sorumluluk duygusu ile davranarak iyi ahlak sahibi olduğunu göstermek, davranışlarıyla çevresine güven vermek, toplumca hoş karşılanmayan ve toplum değerlerine aykırı kötü alışkanlığı bulunmamak hükmü yer almaktadır.

Anayasanın iddianın değerlendirilmesine dayanak olan özel hayatın gizliliği kenar başlıklı 20. Maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.

A.S. nihayet konuyu Anayasa Mahkemesin götürür. Yüksek Mahkeme, esas yönünden kararını müdahalenin varlığı açısından şu sonuca ulaşır:

Türk vatandaşlığını kazanmak amacıyla yaptığı A.S'nin Türk vatandaşı T.K. ile evlilik dışı birliktelik yaşadığından bahisle, iyi ahlak sahibi olma şartını sağlamadığı gerekçesiyle reddedilmesinin anayasanın 20.maddesi ile güvence altına alınan özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil ettiği sonucuna varılmıştır. A.S'nin Anayasanın 20. Maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İKİNCİ BÖLÜM: AYM KARARININ TÜRK VATANDAŞLIK İLKEKERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ VE GÖRÜŞÜMÜZ

AYM kararına konu olan olayda sorun TVK'da yetkili makam kararıyla kazanma koşullarında öngörülen **iyi ahlak sahibi olma** koşuludur. Öğretide bu koşul nasıl değerlendirilmiştir?

Aybay¹ göre başvuran kişi "iyi ahlak sahibi olmalıdır" (5901 sayılı TVKm.11/d). Bu konu, başvuran kişi hakkında yapılacak soruşturma ile aydınlatılabilir. Ancak, bu konu her zaman kesin olarak saptanabilecek bir özellik değildir." Ahlak" zaman ve yere göre değişken bir kavramdır. Bu hükümde geçen "iyi ahlak" kavramından başvurunun değerlendirildiği sırada, Türkiye'de genel olarak var olduğu kabul edilen ahlak ölçütleri anlaşılmalıdır. Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün TVK'nın uygulanmasına ilişkin açıklamasında iyi ahlak sahibi olmak, hırsızlık, kaçakçılık, sahtekarlık, dolandırıcılık ve benzeri toplumsal düzeni zedeleyen suçlardan ceza almamış olmak ya da Türk örf ve adetleri toplum aile yaşamına aykırı şekilde uyuşturucu kullanma fuhuş yapma gibi davranışlarda bulunmamış olmak biçiminde ifade edilmiştir. Bu açıklamaya göre yüz kızartıcı suçlar ile TCK'nın genel ahlaka karşı suçlardan ceza almamış olmak ilgiliyi iyi ahlak sahibi kişi kategorisine sokar. Açıklamadaki "birden fazla yargılanmamış olmak" koşulu da tartışma

1 Aybay Rona-Özbek Nimet- Ersen Perçin Gizem, Vatandaşlık Hukuku, 2019, s.118-119.

yaratabilir. Mahkumiyetin değil de yargılanmış olmanın ölçüt alınması, suçsuzluk belirgesi yani masumiyet karinesi açısından yanlıştır.²

Nomer'e göre³, genel olarak ifade edilmek istenirse, burada, yabancının Türk toplum anlayışına göre iyi ahlaklı olarak nitelendirilmesi aranmaktadır. Bu nitelendirmede, Türk örf ve adetlerine dayanan ahlak anlayışı ve toplumun değerlerine aykırı olmayan bir yaşam şekli ölçü olacaktır. Özellikle cinsel özgürlüğe ve edep törelerine karşı suç işlemiş bir kişinin de iyi ahlaklı kabul edilmeyeceği aşıkardır. Bu gibi fiillerden dolayı alınmış olan mahkumiyetin bütün sonuçları af ile ortadan kalkmış olsa bile, ilgili iyi ahlak sahibi olma şartını yerine getirmiş sayılmaz.

Doğan'a göre⁴ kişinin Türk toplumunun ahlak anlayışına göre iyi ahlak sahibi olması gereklidir. Bu niteliğin tespitinde toplumun örf ve adetleri dikkate alınacaktır. İçinde yaşayacağı Türk milletine ve hayatını idame ettireceği bölgeye zarar verecek hırsızlık kaçakçılık sahtekarlık ve dolandırıcılık gibi toplumun hoş karşılamadığı suç ve hareketleri alışkanlık veya meslek haline getirmiş olmaması, sanat ve mesleği ile kendisine ailesine ve bulunduğu topluma faydalı bir unsur olarak çalışan kişi olduğu yönünde çevresinde kanaat oluşturması aranmaktadır.

Sonuç olarak AYM'nin kararı Türk Vatandaşlık hukuku öğretisi ile uyumlu ve yerinde bir karardır.

2 İbid, s.120.

3 Ergin Nomer, Türk Vatandaşlık Hukuku, 2021, s.85-86.

4 Doğan Vahit, Türk Vatandaşlık hukuku, 2021, s.67.

Milletlerarası Özel Hukukta Çok Vatandaşlık ve Mavi Kart Sahipliği

Multiple Citizenship and Blue Card Ownership in
Private International Law

Prof. Dr. Zeynep Derya Tarman

Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Anahtar Kelimeler: Çok vatandaşlık, Mavi kartlılar, Teminat, Tanıma ve tenfiz, Yabancılik unsuru

Bu çalışmada Türk Vatandaşlık Kanunu (TVK) ile Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (MÖHUK) arasındaki ilişki çok vatandaşlığa sahip bireyler ve mavi kart sahipleri açısından değerlendirilecektir. Bu kapsamda ilk olarak, yetkili yabancı hukukun vatandaşlık esasına göre belirlendiği durumlarda birden çok vatandaşlığa sahip olan bireylerde uygulanacak hukukun nasıl tespit edildiği daha sonra da Türk hukukunda imtiyazlı bir yabancı statüsü yaratan mavi kart sahipliğinin milletlerarası özel hukuk alanında nasıl ele alındığı yargı kararları ekseninde incelenecektir.

Tebliğ Özeti:

I. Çok Vatandaşlık ve Uygulanacak Hukuk

Bir kişinin birden fazla vatandaşlığa sahip olması bazı devletlerin hukuk sistemlerinde kabul görürken bazı hukuk sistemlerinde kabul edilmemektedir. TVK m. 44 çok vatandaşlığı düzenlemekte olup Türk hukukunda Türk vatandaşlarının başka vatandaşlıklara sahip olmasına izin verilmektedir.

MÖHUK, aile hukuku ve şahsın hukuku konularında bağlama noktası olarak birinci sırada ilgilinin millî hukukunu tercih etmiştir. Yetkili hukukun vatandaşlık (millî hukuk) esasına göre tayin edildiği hâllerde, ilgilinin birden fazla vatandaşlığa sahip olması durumunda uygulanacak hukukun nasıl belirleneceği bir problem teşkil eder. Bu konuda MÖHUK'ta çözümler yer almaktadır. Buna göre, aksi kanunda öngörülmedikçe, MÖHUK m. 4 (b)

uyarınca çok vatandaşlığa sahip Türk vatandaşının milli hukuku MÖHUK kapsamında Türk hukuku kabul edilecektir.

Çok vatandaşlık konusunda MÖHUK m. 4 (b)'nin istisnası olarak görülebilecek bir düzenleme MÖHUK m. 14/f.1'dir. Bu madde uyarınca boşanma ve ayrılık sebepleri ve hükümlerine eşlerin müşterek milli hukukunun uygulanması gerekmektedir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin, 13.2.2008 tarihli, 2007/4214 esas numaralı, 2008/1476 numaralı kararında mahkeme, Türk vatandaşı ve İtalyan vatandaşı olan kadın eş ile İtalyan erkek eşin boşanmasında kadın eşin vatandaşlıklarından birinin Türk vatandaşlığı olması nedeniyle Türk vatandaşlığının esas alınması gerektiği ve bu nedenle müşterek milli hukuklarının bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Buna karşılık, bizim de katıldığımız karşı oyda isabetli bir şekilde MÖHUK m. 4 (b) uyarınca çok vatandaşlığa sahip olan Türk vatandaşlarının Türk vatandaşlığının esas alınmasının kanunda aksi öngörülmedikçe mümkün olduğunu ve söz konusu olayda eşlerin müşterek milli hukuku bulunduğu tespitinde bulunulmuştur. Bu durumda uygulanması gereken hukukun eşlerin müşterek milli hukuku olan İtalyan hukuku olduğu sonucuna varılmıştır. İtalyan hukukunun MÖHUK uyarınca hâkim tarafından re'sen uygulanması gerektiğinin altı çizilerek bunun aksinin ancak kamu düzenine açıkça aykırılık halinde mümkün olduğu belirtilmiştir.

II. Mavi Kart Sahipliği

TVK m. 28, doğumla Türk vatandaşı olup çıkma izni ile Türk vatandaşlığını kaybedenlere ve onların üçüncü dereceye kadarki altsoylarına verilen mavi kart ile bu kişilerin çeşitli istisnalar harici Türk vatandaşlarının sahip olduğu haklardan aynen yararlanmaya devam etmesini düzenler.

A. Yabancılık Unsuru Açısından

Mavi kart sahibi kişilerin MÖHUK'ta yabancılık unsuru bakımından nasıl konumlandırıldığı konusunda açık bir düzenleme olmamakla birlikte Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin, 1.4.2013 tarihli, 2012/23566 esas numaralı, 2013/8998 numaralı kararında mahkeme, mavi karta sahip olan Alman vatandaşı davalının Türk vatandaşının sahip olduğu haklardan aynen yararlanmaya devam edeceği ve yabancılık unsurunun eksikliği sebebiyle MÖHUK'un uygulama alanı bulmayacağı sonucuna varmıştır. Mahkeme benzer bir olayda da paralel bir tutum sergilemiş ve Türk vatandaşlığından çıkıp Avusturya vatandaşlığına geçen eşlerin boşanma davasında Türk hukukunun uygulanması gerektiğine

hükmetmiştir¹. Bununla birlikte bizim de katıldığımız görüş uyarınca, mahkemenin yukarıda bahsedilen iki karardan ayrılarak, Türk vatandaşlığından çıkarak Alman vatandaşlığına geçen eşlerin boşanma davasına Alman hukuku uygulanması gerektiği ve olayda yabancılık unsuru bulunması nedeniyle MÖHUK'un uygulama alanına giren bir durum olduğunun kabul ettiği bir kararı da mevcuttur².

B. Teminat Yatırma Yükümlülüğü

Mavi kartlıların belirli istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam edecekleri bahsinde bir diğer tartışma, MÖHUK m. 48'deki düzenleme uyarınca bu kişilerin Türk mahkemesinde dava açabilmek için hâkimin belirlediği teminatı yatırmak ile yükümlü olup olmadıkları hakkındadır. Bu hususta doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Bir görüş³, mavi karta sahip bir bireyin mutad meskeninin Türkiye'de olması halinde, aynen faydalanmaya devam edeceği haklardan bir tanesinin de teminat yatırma yükümlülüğü olmadan dava açabilmesi olduğunu savunmaktadır. Bununla birlikte, Dışişleri Bakanlığı ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü'nün resmî sitesinde mavi kartlılar, mülteciler ve vatansızlar gibi teminat yatırma yükümlülüğünden muaf sayılan hukuki statüler arasında sayılmıştır⁴. Doktrinde bir diğer görüş ise “*devletin bir mali konu olan yurtdışından muaf araç ve ev eşyası ithal etme hakkından mavi kartlıların yararlanmasına izin vermediğine dikkat çekerek, mavi kartlıların teminattan muaf tutulmasının doğru olmadığını*” belirtmektedir⁵. Aynı noktadan yola çıkarak bu kişilerin teminattan muaf tutulması halinde hazinenin aslında elde edebileceği bu yarardan vazgeçeceği ve TVK m. 28'deki ekonomik husus düzenlemesi sebebiyle kanun koyucunun bu sonucu istemediği yorumuna ulaşan bir görüş de mevcuttur⁶. En nihayetinde mutad meskeni Türkiye'de olan mavi kartlıların söz konusu teminat yatırma

1 Yargıtay 2. HD, E. 2015/13927, K. 2016/5499, T. 21.03.2016.

2 Yargıtay 2. HD, E. 2006/21951, K. 2007/17742, T. 25.12.2007.

3 ŞANLI Cemal/ ESEN Emre/ ATAMAN FİGANMEŞE İnci, Milletlerarası Özel Hukuk, İstanbul 2021 s. 552, TÜTÜNCÜBAŞI Uğur, “Milletlerarası Usul Hukukunda Teminat Gösterme Yükümlülüğü”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.12, S.1, 2010, İzmir-2012, s. 214 vd., ACUN MEKENGEC Merve, Türk Hukuku'nda Teminat Gösterme Yükümlülüğü, Public and Private International Law Bulletin, Volume: 37/2, s. 15

4 <https://diabgm.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/yabancilarin-teminat-yatirma-yukumlulugu05032021034324>.

5 ÇELİKEL Aysel/ERDEM Bahadır, Milletlerarası Özel Hukuk, İstanbul 2021, s. 620.

6 ÇALIŞKAN Zeynep, Milletlerarası Usul Hukukunda Teminat, İstanbul 2013, s. 62-63

yükümlülüğünden muaf oldukları yorumu doktrinde baskın görüş olarak karşımıza çıkmaktadır.

C. Tanıma ve Tenfiz

Mavi kart sahibi kişilere tanınan istisnalardan bir diğeri MÖHUK'ta düzenlenen tanıma ve tenfiz müessesesine ilişkindir. Yabancılık unsurunu haiz hukuki durumlarda veya hukuki uyumsuzluklarda yabancı idari makamların verdikleri kararların Türkiye'de geçerliliği ve uygulanması bakımından sorun doğabilmektedir. Tanıma ve tenfiz mekanizması MÖHUK m. 50 ve m. 58 uyarınca ancak yabancı mahkeme kararlarının söz konusu olduğu hallerde uygulama alanı bulacaktır. Bu durumda yabancı idari makam kararı ile kurulmuş bir hukuki ilişkide (*örneğin evlat edinme*) veya yaratılmış bir hukuki durumda (*örneğin idari makam kararı ile boşanma*) ortada yabancı bir mahkeme kararı bulunmaması nedeniyle bu mekanizmalar işletilemeyecektir. Bu gibi durumlar için Nüfus Hizmetleri Kanunu gibi kanunlar ile tanıma ve tenfiz prosedürlerine istisnalar getirilmiştir. Bu istisnalardan bir tanesi de 30.4.2013 tarihli *Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge (Yönerge)*⁷ m. 10/f.3 hükmüdür. Buna göre, Mavi Kartlılar Kütüğünde kayıtlı kişilerin uyruğu bulunduğu ülke makamlarından almış oldukları karar ve idarî belgeler usulüne göre tasdik edilmiş ve onaylanmış ise, ayrıca MÖHUK hükümleri uyarınca tanıma veya tenfiz davasına konu olmazlar. Yönerge m. 17 uyarınca Mavi Kartlılar Kütüğünde kayıtlı olan kişilerin usulüne uygun yabancı idari makamdaki almış oldukları boşanma kararı Türk mahkemelerinde tanıma ve tenfize konu olmadan boşanma kütüğüne tescil edilir. Normlar hiyerarşisi uyarınca yönergeler ile kanuna aykırı düzenleme yapılması mümkün değildir. Bu nedenle ilgili hüküm doktrinde eleştirilmektedir⁸.

7 <https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/yonerge/MaviKartlilarKutuguveNufusOlaylarininTutulmasiYonergesi.pdf>

8 HUYSAL Burak, Nüfus Hizmetleri Kanunu Kapsamında Yabancı Boşanma Kararlarının Doğrudan tescili, MHB, 2017/2, Yücel Sayman'a Armağan, s. 473 vd.

5718 Sayılı MÖHUK Uyarınca Çok Vatandaşlık Hallerinde Evlilik Malları Bakımından Seçilebilecek Hukukların Belirlenmesi

Determination of Laws Which Can Be Chosen With Respect to
Matrimonial Property in Multi-Citizenship Cases According to the Law
No. 5718

Dr. Gamze Aydoğdu

Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Anahtar Kelimeler: Hukuk seçimi anlaşması, seçilebilecek hukuk, evlilik malları, çok vatandaşlık, mal rejimleri.

Özel hukuktaki irade serbestisi ilkesinin kanunlar ihtilafı hukukundaki görünümü hukuk seçimi anlaşmalarıdır¹. Hukuk düzenlerinde taraflara başta sözleşmeden doğan borç ilişkilerinde olmak üzere sözleşme dışı pek çok hukuki ilişkide de hukuk seçimi anlaşması yapma yetkisi tanınmaktadır. Bunlardan birisi de evlilik mal rejimi ilişkileridir². Türk hukukunda da 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un "Evlilik malları" başlıklı 15. maddesinin birinci fıkrası uyarınca tarafların sınırlı da olsa mal rejimlerine uygulanacak hukuku kararlaştırma imkanları bulunmaktadır. Hükümde eşlerin evlenme anındaki mutad mesken veya millî hukuklarından birini açık olarak seçebilecekleri öngörülmektedir. Ancak tarafların birden fazla milli hukuklarının

-
- 1 Dean Symeon C. Symeonides, *Codifying Choice of Law Around the World: An International Comparative Analysis*, Oxford University Press, 2014, s. 110; John David McClean/Kisch Beevers, *The Conflict of Laws: By the Late J.H.C. Morris*, Sweet & Maxwell, London, 2005, s. 335.
 - 2 Symeonides, *Codifying Choice of Law*, s. 237. Örneğin, İsviçre MÖHK m. 52, Polonya MÖHK m. 52; Amerikan hukukunda *Restatement II sec. 258* (Bkz. Maria Hook, *The Choice of Law Contract*, Hart Publishing, 2016); 2016/1103 sayılı Avrupa Birliği Konsey Tüzüğü m. 22. Tüzük'ün İngilizce orijinal metni için bkz. Council Regulation (EU) 2016/1103 of 24 June 2016 implementing enhanced cooperation in the area of jurisdiction, applicable law and the recognition and enforcement of decisions in matters of matrimonial property regimes, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016R1103>, 13.02.2023.

bulunması yani çok vatandaşlığa sahip olmaları halinde bu hukuklardan herhangi birisini seçip seçemeyeceklerine ilişkin bir açıklık bulunmamaktadır.

Kanun'un 4. maddesinin (b) ve (c) bentlerinde ise yetkili hukukun vatandaşlık esasına göre belirlendiği hallerde birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olanlar hakkında bunların aynı zamanda Türk vatandaşı olmaları hâlinde Türk hukukunun, aynı zamanda Türk vatandaşı olmayanlar hakkında daha sıkı ilişki hâlinde buldukları devlet hukukunun uygulanacağı öngörülmektedir. Dolayısıyla bu hüküm karşısında tarafların birden fazla milli hukuka sahip olsalar da evlilik malları bakımından yalnızca burada belirtilen milli hukuklardan birisini seçebilecekleri fikri de ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada çok vatandaşlık hallerinde evlilik malları bakımından seçilebilecek hukukların belirlenmesinde MÖHUK m. 4/1 (b) ve (c) hükümlerinin dikkate alınıp alınmayacağı üzerinde durulacaktır.

MÖHUK m. 4/1 (b) ve (c) hükümlerinin dikkate alınması halinde örneğin evlenme anında kadının hem Fransız hem Türk vatandaşı olduğu, erkeğin ise hem Yunanistan hem Kanada vatandaşı olduğu mal rejimi ilişkisinde taraflar bu dört ülke hukukundan herhangi birisini seçemeyeceklerdir. (b) bendi uyarınca yalnızca Türk hukukunu ya da (c) bendi uyarınca yalnızca erkeğin daha sıkı ilişki halinde bulunduğu ülke hukukunu (Yunanistan ya da Kanada) seçebileceklerdir. Elbette evlenme anında tarafların mutad mesken hukuku da seçilebilecek hukuklardan birisi olacaktır. Doktrinde ise genel olarak mal rejimleri bakımından uygulanacak hukukun taraflarca seçilecek olması halinde MÖHUK m. 4/1 (b) ve (c) hükümlerinin sınırlayıcı bir etkisinin bulunmadığı, tarafların irade muhtariyeti kapsamında sahip oldukları milli hukuklardan herhangi birisini serbestçe belirleyebilecekleri savunulmaktadır³. Bir görüşe göre m. 4/1'de vatandaşlık esasına göre yetkili hukukun tayini için belirlenen esasların "bu Kanunda aksi öngörülmedikçe" uygulanacağına ilişkin hüküm yukarıda anılan bentlerin gösterdiği hukukların mutlak surette uygulanmayacağına açık bir göstergesidir⁴.

3 Cemal Şanlı/Emre Esen/İnci Ataman-Figanmeşe, *Milletlerarası Özel Hukuk*, Beta, 9. Bası, İstanbul, 2021, s. 159; Gülüm Bayraktaroğlu Özçelik, "Kanunlar İhtilâfi Hukukunda Olumlu Vatandaşlık İhtilâflarının Çözümü ve Möhuk M. 4(1)(b) ve (c) Hükümlerinin Değerlendirilmesi", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 19, S. 1, 2015, s. 141; Gülin Güngör, *Türk Milletlerarası Özel Hukuku*, Yetkin, 2. Bası, Ankara, 2021; İnci Ataman-Figanmeşe, "Çifte Vatandaşlık Halinde Möhuk'un 4. maddesinin b ve c bentlerinin Uygulama Alanı", *MHB*, C. 19, S. 1-2, 2001, s. 100, dn. 10.

4 Şanlı/Esan/Ataman-Figanmeşe, s. 159. Aynı yönde bkz. Bayraktaroğlu Özçelik, s. 141; Ebru Şensöz, "27.11.2007 Tarih ve 5718 Sayılı Möhuk Uyarınca Yabancılık

Kanaatimizce de bu yaklaşımla hareket etmek m. 15/1’de evlilik malları bakımından kabul edilen irade muhtariyeti ilkesine daha uygun düşmektedir. Nitekim Avrupa Birliği hukukunda⁵ da aynı yaklaşımın benimsendiğine ilişkin görüş bulunurken, İsviçre hukukunda açıkça tarafların birden fazla hukuka sahip olmaları halinde bu hukuklardan herhangi birisini seçebilecekleri kabul edilmektedir (İsviçre Milletlerarası Özel Hukuk Federal Kanunu) m. 52/2)⁶. Ayrıca MÖHUK m. 15/1’de kullanılan “mutad mesken veya milli hukuklarından birini” şeklindeki ifade, tarafların birden fazla milli hukuka sahip olmaları halinde bunlardan herhangi birisini seçebilecekleri anlamını çıkarmaya müsaittir⁷. Doktrinde de belirttiği üzere kanun koyucu eşlerin birden fazla milli hukuka sahip olması halinde esas alınacak hukukun 4. madde uyarınca tespit edilmesini amaçlasaydı m. 14/1’i daha farklı biçimde, örneğin “eşlerden birinin milli hukuku seçilebilir” şeklinde kaleme alırdı⁸. Bu görüşler neticesinde yukarıdaki örnek değerlendirilecek olursa taraflar Fransa hukuku, Türk hukuku, Yunanistan hukuku ya da Kanada hukukundan herhangi birisini seçebilmelidirler. Tarafların evlenme anındaki mutad mesken hukukları sayılan hukuklardan farklı ise o ülke hukuku ya da hukukları da farklı bir alternatif teşkil edecektir.

Unsuru Taşıyan Evlilik Mallarına İlişkin İhtilaflarda Uygulanacak Hukuk”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl 8, S. 16, 2009, s. 197.

- 5 2016/1103 Sayılı Avrupa Birliği Konsey Tüzüğü (Evlilik Mal Rejimlerine İlişkin Milletlerarası Yetki, Uygulanacak Hukuk ve Kararların Tanınması ve Tenfizi Hakkında Güçlendirilmiş İşbirliğinin Uygulanması Hakkında Tüzük) dibacesi 50. paragraf’ta Tüzük’ün vatandaşlıktan bağlayıcı bir faktör olarak söz ettiği durumlarda, birden fazla vatandaşlığa sahip bir kişinin nasıl dikkate alınacağı sorusunun Birliğin genel ilkelerine tam olarak uyulması halinde milli hukuklara bırakılması gereken bir ön sorun olduğu ve bu hususun Tüzük’e uygun olarak yapılan bir hukuk seçiminin geçerliliği üzerinde hiçbir etkisi olmayacağı belirtilmektedir (Gamze Aydoğdu, *Milletlerarası Özel Hukukta Hukuk Seçimi Anlaşmaları*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2023, s. 262). Tüzük’ün İngilizce metni için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016R1103>, 13.02.2023.
- 6 Elena Alina Oprea, “Party Autonomy and the Law Applicable to the Matrimonial Property Regimes in Europe”, *Cuadernos de Derecho Transnacional*, 10(2), 2018, s. 585. Ayrıca bkz. Aydoğdu, s. 262.
- 7 Aydoğdu, s. 252.
- 8 Ataman-Figanmeşe bu yorumu 2675 sayılı MÖHUK’un aynı yöndeki hükümleri bakımından savunmuştur. Bkz. Ataman-Figanmeşe, s. 100, dn. 10. Ayrıca bkz. Gizem Ersen Perçin, *Milletlerarası Özel Hukuk Bakımından Mal Rejimleri*, On İki Levha, 2014, s. 172.

Türk Vatandaşlığının Sonradan Kazanılmasında İkamet Şartının Önemi ve Değerlendirilmesi

The Importance and The Evaluation of The Residence Condition In
The Subsequent Acquisition of Turkish Citizenship

Dr. Öğr. Üyesi F. Elif Çelik

Ufuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Anahtar Kelimeler: Türk vatandaşlığı, Türk vatandaşlığının kazanılması, İkamet, Sosyal uyum, Vatandaşlık

İkamet, toplumsal tanışmayı mümkün kılma ve bütünleşmeyi gerçekleştirebilme etkisi sebebiyle vatandaşlığın sonradan kazanılmasını sağlayan şartlar tercihindeki en eski şarttır. Devletlerin büyük çoğunluğunda, bir çeşit deneme unsuru görülerek, vatandaşlık talebinde bulunan yabancılar bakımından temel başvuru yeterliği biçiminde aranmakta ve süresi genel olarak beş yıl biçiminde düzenlenmektedir. Bu sınırlamanın gerisinde, ikamet şartına ilave şartların istenmesinin yanı sıra özellikle, Liechtenstein’in 30 yıl, Sovyetler Birliği sonrası Letonya’nın 16 yıl, 1999 yılındaki değişiklikten önce Almanya’nın 15 yıl biçiminde düzenlenmiş olan aşırı uzun ikamet sürelerine yöneltilen itirazlar¹ ile vatandaşlığa kabulde mümkün olduğu nispette devletler arası yaygın uygulama yaratma düşüncesi bulunmaktadır.

Türk Vatandaşlık Kanunu’nda ikamet şartı Türk vatandaşlığını sonradan ve yetkili makam kararı ile ilk defa kazanacak olan yabancılar bakımından 11.maddede beş yıl, Türk vatandaşlığını sonradan ve yetkili makam kararı ile yeniden kazanacak olan yabancılar bakımından 14.maddede üç yıl biçiminde düzenlenmektedir. “*Bir yabancı için ikamet, Türk kanunlarına uygun olarak Türkiye’de oturmaktır*” (TVK m.15). O hâlde Türk kanunlarına göre oturmak, Türkiye’de ikamettir. İkametten ne anlaşılması gerektiği TVKUY’da “*yabancının yasal ikamet izni ile Türkiye’de bulunmasıdır*” biçiminde tanımlanmıştır. İki hükmün birlikte değerlendirmesinden, Türkiye’de Türk

1 Peter J. Spiro, “A New International Law Of Citizenship”, *American Journal of International Law*, 105, No. 4, 2011, s.698.

kanunlarına göre oturmak, yasal ikamet izni ile oturma sonucu çıkmaktadır (TVKUY m.3/1-h).

Beş yıllık ikamet şartı, kendi milli kanununa, vatansız ise Türk kanunlarına göre ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak, Türkiye’de yerleşmeye karar verdiğini davranışları ile teyit etmek, genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden bir hastalığı bulunmamak, iyi ahlak sahibi olmak, yeteri kadar Türkçe konuşabilmek, Türkiye’de kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu kimselerin geçimini sağlayacak gelire veya mesleğe sahip olmak, milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmamak şartlarıyla birlikte Türk vatandaşlığının genel yoldan kazanılmasını (TVKUY m.15) temin etmektedir. Bu bağlamda Türk vatandaşı olmak isteyen yabancıların, başvuru tarihinden geriye doğru beş yıl Türkiye’de kesintisiz ikamet etmiş olması gerekmektedir (TVK m.11/1-b-TVKUY m.15/1-b). TVK Genel Gerekeç’e göre Türkiye’de kesintisiz beş yıl ikamet etmiş olmak, Türk vatandaşı olmak isteyen kişinin, Türkiye’yi yaşamak istediği yer olarak benimsediğine ve Türk toplumuna uyum sağladığına ilişkin yeterli bir göstergesi kabul edilmektedir ancak kanaatimizce zamanın göreceliği, yaşam tecrübelerinin farklılığı, kişisel ve meslek özellikleri sebebiyle Türk toplumuna uyum sağlanmış olduğunun belirteci olarak kullanılan beş yıllık sabit sürenin içeriği ve neticesi, her başvurana için aynı değildir.

Üç yıllık ikamet şartı ise Türk vatandaşlığı TVK m.29 uyarınca kaybettirilenler ve Türk vatandaşlığını TVK m.34 uyarınca seçme hakkını kullanarak kaybedenler bakımından milli güvenlik bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmamak şartıyla birlikte Türk vatandaşlığının yeniden kazanılmasını temin etmektedir. Burada da ilgili yabancının başvuru tarihinden geriye doğru en az üç yıldan beri kesintisiz (TVKUY m.23/1-g) ve Türk kanunlarına uygun olarak yasal ikamet izni ile Türkiye’de oturuyor olması gerekmektedir (TVK m.15, TVKUY m.23/1-g).

“Türk Vatandaşlığının Sonradan Kazanılmasında İkamet Şartının Önemi ve Değerlendirilmesi” başlıklı bildiri ile ikamet şartının, yeni bir topluma uyum sağlamayı kolaylaştırma, birliktelik içinde akıp gidecek bir yaşamla bağ kurma fonksiyonu üzerinden değerlendirilmesi, TVK m.12 ve m.16 yönünden bir eleştiri getirilerek özellikle yetkili makam kararıyla sonradan ve ilk defa vatandaş olmayı sağlayan tüm yollar bakımından kanuni ortak küme şart olarak aranması gerektiği düşüncesinin savunulması amaçlanmaktadır.

**Evlenme Yoluyla Türk Vatandaşlığının
Kazanılmasında Öngörülen Şartların Türk
Vatandaşı Eş Bakımından
Değerlendirilmesine Eleştirisel Bir Bakış**

A Critical View on the Evaluation of the Conditions for the Acquisition
of Turkish Citizenship Through Marriage in Terms of Turkish Citizen
Spouse

Doç. Dr. Salimya Ganiyeva

Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Anahtar kelimeler: Evlenme yoluyla vatandaşlığın kazanılması, Türk vatandaşı eş, yabancı eş, Danıştay 10.Daire, İdari Dava Daireleri Kurulu.

ÖZET

Vatandaşlık, en basit anlatımla bir kişinin, belirli bir Devlete aidiyetini ifade eden bir kavramdır. Buradaki aidiyet ile kast edilen aslında kişinin, vatandaşı olduğu Devleti kuran insan topluluğunun bir ferdi, bir parçası olmasıdır. Milletlerarası hukukta ise vatandaşlık, gerçek kişiyi bir devlete bağlayan siyasi ve hukuki bağ olarak kabul edilmektedir.

Vatandaşlık Hukukunun konularından biri olan vatandaşlığın kazanılması, bu hukuk dalının diğer konuları (vatandaşlığın ispatı, kaybı vs) gibi, devletin mahvuz yetkisinde olan bir husustur. Daha açık bir ifade ile vatandaşlığın hangi yollardan kazanılabileceği, şartları, usulü ve konu ile ilgili diğer meseleler de her Devletin egemenlik hakları kapsamında olup, yine her Devletin kendi vatandaşlık mevzuatında düzenlenmektedir.

Türk Hukukunda ise vatandaşlığın kazanılması, ispatı ve kaybı halleri 5901 sayılı ve 2009 tarihli Türk Vatandaşlığı Kanunu (TVK) ile düzenlenmiştir. Fakat tebliğ konumuz evlenme yoluyla vatandaşlığın kazanılmasına ilişkin şartların Türk vatandaşı eş bakımından da nazara alınması ile ilgili olduğundan,

konunun sınırlarına riayet ederek tebliğimizde, yalnızca bu mesele üzerinde durulacaktır.

Evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılması, yetkili makam kararıyla vatandaşlığın kazanılması kapsamında olup, 5901 sayılı TVK'nın 16. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, “(1) Bir Türk vatandaşı ile evlenme doğrudan Türk vatandaşlığını kazandırmaz. Ancak bir Türk vatandaşı ile en az üç yıldan beri evli olan ve evliliği devam eden yabancılar Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuruda bulunabilir”. Hükmün devamında ise “başvuru sahiplerinde” aranan şartlar üç bent halinde sıralanmıştır. Bunlar; a) Aile birliği içinde yaşama, b) Evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama ve c) Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halin bulunmaması [(TVK, m. 16/1(a,b,c)]. Hükmünden de anlaşıldığı üzere, TVK'nın 16. maddesinde yer alan şartlar, evlenme yoluyla Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancılarda aranmaktadır. Fakat uygulamada, bu şartların bazı durumlarda Türk vatandaşı eş açısından arandığı da görülmektedir. Hatta bazı hallerde Türk vatandaşı eş hakkında Kanundaki şartların sağlanmadığı gerekçesiyle, bu şartları sağlayan yabancı eşin vatandaşlık başvurusu reddedilmiştir.

Ne var ki Danıştay, konu ile ilgili karar verirken, Vatandaşlık Kanunu'nun 10.maddesinde yetkili makama tanınan takdir yetkisini gerekçe göstermektedir. Elbette, vatandaşlık gibi çok önemli bir konuda yetkili makamın takdir yetkisi olacaktır. Ancak bizim burada dikkat çekmek istediğimiz husus şudur; Kanunun 16.maddesinde yer alan şartlar, evlenme yoluyla Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancı eşe ilişkin olup, Türk vatandaşı eş hakkında aranmamalıdır. Özellikle de evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama ve milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halin bulunmaması şartlarının Türk vatandaşı eş bakımından da arandığı görülmektedir. Oysa yukarıda da bahsedildiği üzere, TVK'nın 16.maddesindeki şartlar, Türk vatandaşlığını evlenme yoluyla kazanmak isteyen yabancı eşin yerine getirmesi gereken şartlardır ve Türk vatandaşlarında dikkate alınmamalıdır. Aksi halde kanunilik ilkesi ile suç ve cezanın şahsiliği ilkesi de zedelenmiş olacaktır.

Açıklanan sebeplerden dolayı tebliğimizde, evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılması Kanunda öngörülen şartlar çerçevesinde değerlendirilecek ve bunların Türk vatandaşı eşe ilişkin olmadığı yönünde görüşümüzün ortaya konulmasına gayret edilecektir. Bu bağlamda Danıştay 10.Daire ile İdari Dava Daireleri Kurulu (İDDK)'nun konu ile ilgili bazı kararlarına da yer verilecektir.

Vatandaşlığın Kazanılmasında Çok Eşlilik: Yargıtay'ın 26.04.2022 Tarihli Kararından Hareketle Bir İnceleme

Polygamy in the Acquisition of Citizenship:

An Analysis Based on the Supreme Court's Decision of 26.04.2022

Dr. Işıl Tekdoğan Bahçıvan

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Anahtar Kelimeler: Evlenmenin butlanı, Türk Vatandaşlığı Kanunu, Evlenme yoluyla kazanma, Çok eşli evlilik, Yargıtay.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin, 26.04.2022 tarihinde verdiği karara¹ konu olayda Suriye vatandaşı erkek, Suriye hukukuna uygun şekilde iki evlilik yapmış ve sonradan Türk vatandaşı olmuştur. Yargıtay, söz konusu kararda, davalı çok vatandaşlı erkeğin ikinci evliliğinin, Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 145. maddesi uyarınca mutlak butlanla batıl olduğuna karar vermiştir. TMK'nın ilgili hükmüne göre, eşlerden birinin evlenme sırasında evli bulunması, mutlak butlan sebeplerindedir. Suriye hukuku ise belli şartların gerçekleşmesi durumunda, erkeğin birden fazla kadınla evlenmesine izin vermektedir².

Tebliğ konusuyla doğrudan ilgili olmasa da öncelikle belirtilmesi gereken, kararın karşı oy yazısında da haklı olarak savunulduğu gibi, Yargıtay'ın TMK'nın ilgili hükmünü uygulamak suretiyle ikinci evliliği iptal etmesinin isabetli olmadığıdır. Zira Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un (MÖHUK) 13/1 hükmüne göre evlenme ehliyeti ve şartları taraflardan her birinin evlenme anındaki milli hukukuna tabidir. Mevcut evliliğinin bulunmaması şartı, evlenme ehliyeti ve şartlarındandır ve karara konu somut durum kapsamında eşlerin evlenme anındaki milli hukukları olan Suriye hukukuna göre belirlenmelidir. Bu nedenle ikinci evliliğin Türk hukuku

1 Yargıtay 2. HD, E. 2021/10953, K. 2022/3995, T. 26.04.2022.

2 Suriyeliler ile Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları Arasındaki Evlilik İlişkileri Araştırması 2016, https://www.aile.gov.tr/Raporlar/ATHGM/Suriyeliler_ile_Turkiye_Cumhuriyeti_Vatandaslari_Arasindaki_Evlilik_Iliskileri_Arastirmasi.pdf, (Erişim Tarihi: 27.02.2023), s. 49.

uygulanmak suretiyle iptal edilmesi mümkün görünmemektedir.

Karşı oy yazısında önerilen çözüm, davalının iki eşinin olduğu yönünde yapılan tescil işleminin nüfus kaydının düzeltilmesi davası yoluyla ortadan kaldırılmasıdır. Bu öneri, Nüfus Hizmetleri Uygulama Yönetmeliği'nin 21/1-b hükmüne dayandırılmaktadır. Söz konusu hükme göre, “Çok vatandaşlığa sahip olan kişilerin, vatandaşlığını taşıdıkları diğer devlet kimliği ile yapmış oldukları kişisel durum değişikliklerinin aile kütüklerine tescil edilebilmesi için... (b) tescili istenen olayın Türk hukukuna uygun olarak gerçekleşmesi... zorunludur.” Fakat, bu hükmün “kişisel durum değişiklikleri” ibaresi nedeniyle, çok vatandaşlığa sahip kişinin Türk vatandaşı olduktan sonraki kişisel durum değişiklikleri için uygulanması gerektiği kanaatindeyiz. Zira aksi yönde yaklaşım kişinin adı, soyadı, evlenme, boşanma, evlat edinme gibi kişisel statüsüne ilişkin tüm unsurların, henüz Türk vatandaşı olmadan önce bile Türk hukukuna uygun olmasını gerektirecektir. Öte yandan evlenme özelinde, tescil işlemi için kişinin Türk hukukuna uygun olarak evlenmesinin aranması MÖHUK'un 13. maddesinde düzenlenen genel kurala aykırılık oluşturmaktadır.

Kararın karşı oy yazısından anlaşıldığı üzere, sonradan Türk vatandaşı olanların aile kütüklerine –en azından karar tarihine kadar- iki eşi olduğu yönünde tescil yapılabilmektedir. Bu durumda, sonradan Türk vatandaşı olan erkeğin her iki eşinin de Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 16. maddesi uyarınca Türk vatandaşlığını evlenme yoluyla kazanması mümkün görünmektedir. Ne var ki çok eşli evlilikler, kadının kendisi ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler için ciddi duygusal ve mali sonuçlar doğurması itibarıyla kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olma hakkını ihlal etmektedir ve bu nedenle teşvik edilmemelidir³. Taraf olunan milletlerarası insan hakları sözleşmeleri ve anayasal ilkeler doğrultusunda çok eşli evlilik birliği içerisindeki kişilerin Türk vatandaşlığını kazanmasının toplum yapısı ile uyumadığını söylemek abartı olmayacaktır. Ancak yukarıda açıklanmaya çalışıldığı üzere, tarafların milli hukuklarına göre geçerli ikinci evliliklerin iptal edilmesi veya aile sicilinden silinmesinin çok eşli evliliklerin engellenmesi bakımından yeterli olmadığını düşünmekteyiz. Bununla birlikte, karşılaştırmalı hukuktan da yararlanılarak başka bir çözüm bulunabilir.

Alman Vatandaşlığı Kanunu (*Staatsangehörigkeitsgesetz* - StAG) 10/1 hükmüne 2019 yılında eklenen şart uyarınca, kişinin Alman yaşam koşullarına

3 General recommendations made by the Committee on the Elimination of Discrimination against Women, No. 21 (13th session, 1994), Article 16 Comment 14, <https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/recomm.htm#recom21>, (Erişim Tarihi: 27.02.2023).

entegre olması ve bu kapsamda özellikle aynı anda birden fazla eşinin bulunmaması, vatandaşlığa kabul için zorunludur⁴. Bu değişiklik, Federal İdare Mahkemesinin, yurt dışında akdedilmiş ikinci evliliğin, StAG'ın eski halinde vatandaşlığa alınma şartlarından biri olan, “özgür demokratik anayasal düzene bağlı olmayı” engellemediğine yönelik kararı üzerine gerçekleştirilmiştir⁵. Mahkeme, bu kavramın devlet düzeninin örgütlenmesi ve eylemlerine atıfta bulunduğu, dolayısıyla medeni hukuk bağlamında tekeşlilik ilkesini kapsamadığına karar vermiştir. Bu karar üzerine kanun koyucu, konuyu açıkça düzenlemek adına StAG'ın ilgili maddesini değiştirmiş; çok eşliliğin Alman yaşam koşulları kapsamında benimsenen cinsiyet eşitliği ve evlilik anlayışına aykırı olması gerekçesiyle, vatandaşlık kazanma şartlarına “çok eşli olmama” halini eklemiştir⁶.

Fransız vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılmasının düzenlendiği Fransız Medeni Kanunu'nun (*Code Civil*) 21-4 hükmü de benzer bir yaklaşım benimsemiştir. Bu hüküm uyarınca Hükümet, evlenme yoluyla vatandaşlık kazanma kararına, bu kararın verilmesinden itibaren 2 sene içerisinde, kişinin asimile olmadığı gerekçesiyle karşı çıkabilir⁷. Söz konusu hükümde, yabancı eşin çok eşliliği açıkça asimilasyon eksikliği olarak öngörülmüştür.

Bu düzenlemeler ışığında, tebliğde, Türk vatandaşlığının sonradan kazanılması yollarında aranan şartların, yabancının Türk toplumu ve sosyal yaşantısı ile uyum sağladığını göstermesi açısından yeterli olup olmadığı; yabancının ülkeye girişi ile Türk vatandaşlığını kazanma şartları arasında benzerliğin aranıp aranmayacağı ve bu anlamda vatandaşlığa alınacak kişinin çok eşli olmaması şartının gerekliliği tartışılacaktır.

4 <https://www.gesetze-im-internet.de/stag/BJNR005830913.html>, (Erişim Tarihi: 27.02.2023). Kanunun İngilizce çevirisi için bkz. https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stag/englisch_stag.html, (Erişim Tarihi: 27.02.2023).

5 Kararın İngilizce özeti için bkz. <https://globalcit.eu/citizenship-case-law/?search=1&name=&year=&country=Germany&national=1>, (Erişim Tarihi: 27.02.2023). Kararın orijinal metni için bkz. https://www.bverwg.de/de/290518U1_C15.17.0, (Erişim Tarihi: 27.02.2023).

6 Farahat, Anuscheh/ Hailbronner Kay: Report on Citizenship Law: Germany, RSCAS/GLOBALCIT-CR 2020/5, March 2020, https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/66430/RSCAS_GLOBALCIT_CR_2020_5.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (Erişim Tarihi: 27.02.2023).

7 https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070721/LEGISCTA000006117612/#LEGISCTA000006117612, (Erişim Tarihi: 27.02.2023).

**Türk Vatandaşlık Kanunu m. 12/1-b
Kapsamında Kazanılan Vatandaşlığın Eşlerin
ve Çocukların Vatandaşlığına Etkisi Üzerine
Bir Değerlendirme**

An Evaluation on the Effect of the Citizenship Acquired under Article
12/1-b of the Turkish Citizenship Law on the Citizenship of Spouses
and Children

Arş. Gör. Gülser Banu Uslu Yiğit

Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Anahtar Sözcükler: Vatandaşlığın Kazanılması, İstisnai Yoldan Kazanma, 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu, Yatırım Yoluyla Vatandaşlık, Turkuaz Kart.

Yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığının kazanılmasının sonuçları Türk Vatandaşlık Kanunu (TVK) m. 20/2’de düzenlenmiştir. Hükme göre “*Yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kazanılması eşin vatandaşlığına tesir etmez. Ana veya babanın velayeti kendisinde bulunan çocukları, diğer eşin muvafakat etmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanır.*” TVK m. 12’de düzenlenen istisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılması da yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığının kazanılması yollarından birini teşkil eder. Bu nedenle istisnai olarak vatandaşlığın kazanılmasında da TVK m. 20/2’de yer alan düzenlemenin uygulanması esastır. Ancak TVK m. 12/1-b’de, “*4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 31 inci maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi uyarınca ikamet izni alanlar ile Turkuaz Kart sahibi yabancılar ve bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğu*” nun da Türk vatandaşlığını kazanabileceği öngörülmüş, böylece TVK m. 20/2’de düzenlenen Türk vatandaşlığının kazanılması sonuçlarından farklı bir durum ortaya çıkmıştır.

Buna göre yetkili makam kararı ile vatandaşlığın kazanılması hallerinden birini teşkil eden istisnai yoldan vatandaşlığın kazanılmasında, yatırım yolu ile vatandaşlık kazananların ve Turkuaz Kart sahiplerinin kendileri yanında eşlerine

ve çocuklarına da vatandaşlığı kazanabilme imkânı sunulmuştur. İlgili maddenin düzenleniş şekline bakıldığında bu kişilerin de ayrı ayrı istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanmak için başvuru yapabilecek kişiler olduğu sonucu ortaya çıkar. Ancak söz konusu kişilerin ayrı başvuru yapacak kişiler olduğu varsayıldığında, bu kişilerin TVK m. 12/1-b'de aranan şartları ayrıca sağlamalarına gerek olmaksızın, şartları sağlayan kişinin vatandaşlık kazanmasına bağlı olarak Türk vatandaşlığı için başvuruda bulunabilmelerinin mümkün olduğu görülür. Bu durum ise bu kişilerin vatandaşlık kazanmasını doğrudan olmasa bile yatırım yapan veya Turkuaz Karta sahip olan kişinin Türk vatandaşlığı kazanmasının dolaylı bir sonucunu oluşturabilir. Bu şekilde değerlendirildiğinde bir yandan TVK m. 20/2'de öngörülen “*yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kazanılması eşin vatandaşlığına tesir etmez.*” hükmüne istisna getirilmiş, diğer yandan vatandaşlık kazanabilecek çocukların alanının da genişletilmiş olduğu görülür.

Bu kişilerin başvurularının yatırım yapan veya Turkuaz Kart sahibi yabancıların vatandaşlık kazanmasına bağlı olduğunun kabulü halinde TVK m. 12/1-b'deki düzenlemenin TVK m. 20/2 ile uyumsuz olduğu aşıkardır. Diğer yandan bu kişilerin bağımsız birer başvurucu olduğu düşünüldüğünde dahi Türk vatandaşlığının kazanılması için TVK m. 12/1-b'de yer alan şartların aranmayacağı kabulü gerekir. Buna karşılık, hükmün istisnai olmasının bir sonucu olarak diğer istisnai yoldan vatandaşlığın kazanılması hallerinde ve yetkili makam kararı ile vatandaşlığın kazanılması hallerinin tümünde TVK m.20/2'nin uygulanması gerekliliği açıktır.

İşte bu noktada tebliğimizde, kanun koyucunun yatırım yoluyla veya Turkuaz Kart sahibi olması sebebiyle Türk vatandaşlığını kazananların eşleri ve çocukları bakımından öngördüğü düzenlemenin yerindeliği ve gerekliliği üzerinde durulacaktır. Nitekim, Türk vatandaşıyla evlenen yabancıların istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanması mümkün değilken¹, yine Türk vatandaşlığını kazanan kişinin eşinin vatansız olması durumunda dahi eşine Türk vatandaşlığını kazanmasına ilişkin açık bir düzenleme bulunmazken², yatırım yoluyla veya Turkuaz Kart sahibi olarak vatandaşlığı kazananların eşleri ve çocuklarına sunulan bu imkân izaha muhtaçtır. Gerçekten de diğer yetkili makam kararıyla vatandaşlığın kazanılması yollarında söz konusu imkân sunulmazken, TVK m.12/1-b ile vatandaşlık kazanmanın neden ayrı düzenlendiği anlaşılmalıdır. Ayrıca söz konusu düzenleme ile kanunda bahsi

1 **Nomer**, Türk Vatandaşlık Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020, s. 115.

2 **Doğan**, Vahit, Türk Vatandaşlık Hukuku, Savaş Yayınevi, Güncellenmiş 15. Bası, Ankara, 2018, s. 119.

geçen yakınlarla ayrıcalık tanınması, vatandaşlığın kazanılmasında TVK'nın benimsediği şahsilik prensibi ile çelişmekte, adeta vatandaşlığın kolektif kazanımına imkân sağlaması³ yönüyle, Kanun'un sistematığına ve amacına da aykırılık teşkil eder.

Kanaatimizce TVK m. 12/1-b'nin düzenleniş biçiminde olduğu gibi yatırımcının veya Turkuaz Kart sahibi kişinin Kanun'da bahsi geçen yakınlarına, ayrı ayrı başvuruda bulunma imkânı veriliyorsa bu durumda bu kişiler bakımından da birtakım şartların aranması ve buna yönelik düzenlemelerin yapılması gerekir. Aksi durumda yatırımcı veya Turkuaz Kart sahibi kişinin vatandaşlığı kazanmasında da TVK m. 20/2 uygulanmalı, buna göre vatandaşlık kazanmanın eşin vatandaşlığına tesir etmemesi ve yalnızca velayeti altında bulunan çocukları bakımından Türk vatandaşlığının kazanılması sonucu doğmalı, bir diğer ifade ile söz konusu bent ile getirilen istisna terk edilmelidir.

3 Öztürk, Necla, Yatırım Yoluyla İkamet Etme ve Vatandaşlık Kazanma, Onikilevha, İstanbul, 2022, s. 183.